

Матеріали і дослідження
з археології Прикарпаття і Волині.
2015. Вип. 19. С. 23–33.

Катерина ЮХИМЧУК

СПІВПРАЦЯ ІГОРЯ СВЕШНІКОВА З РІВНЕНСЬКИМ ОБЛАСНИМ КРАЄЗНАВЧИМ МУЗЕЄМ ТА ЙОГО УЧАСТЬ В МУЗЕЄФІКАЦІЇ ЗНАХІДОК ІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ МІСЦЯ БИТВИ ПІД БЕРЕСТЕЧКОМ

Постать І. Свешнікова привертала увагу багатьох дослідників. Перші публікації, присвячені його діяльності, належать перу колег-співробітників, учнів і послідовників. Значну частину їх опубліковано на пошану видатного археолога. Зокрема, на сторінках збірників та наукових видань знаходимо статті Леоніда Мацкевого [Мацкевий, 1998], Миколи Мерперта [Мерперт, 1998], Юзефа Нікольченка [Нікольченко, 2005], Олександра Булиги і Тетяни Пономарьової [Булига, Пономарьова, 2005; Пономарьова, Булига, 2014; Пономарьова, 2001]. Важливою для дослідження основних віх життя І. Свешнікова, його поглядів і діяльності стала праця Віри Гупало [Гупало, 2005].



Рис. 1. Ігор Свешніков із реставрованою порохівницею, 1973 р.

Fig. 1. Ihor Svieshnikov with restored capacity for gunpowder, 1973

Важоме місце у висвітленні наукової роботи археолога займає бібліографічний покажчик праць І. Свешнікова, упорядкований Юрієм Малєєвим з написаною короткою біографією вченого [Малєєв, 1998]. Окремі відомості про життєвий шлях, наукову діяльність та здобутки дослідника містяться також у роботах Олександра Ситника [Ситник, 2005; 2012], Ярослава Погоральського [Погоральський, 2005], Василя Рудого [Рудий, 2007]. Варто згадати про наукову конференцію, приурочену 90-річчю від дня народження І. Свешнікова, підсумком якої став збірник тез “Життєвий та творчий шлях І.К. Свешнікова”. У ньому вміщено матеріали істориків, літературознавців, краєзнавців, журналістів, тих, кому доводилося працювати поруч з українським археологом або знати і спілкуватися з ним.

Разом з тим, незважаючи на вагомості здобутки науковців у вивченні творчого доробку І. Свешнікова, його наукової та публіцистичної діяльності, однією з найменш досліджених сторінок біографії вченого-археолога залишається його музейна діяльність, зокрема, його чотирнадцятирічна робота у Львівському історичному музеї (1945–1959), участь у формуванні археологічного музею Львівського університету, музею-заповідника “Козацькі могили” (з 1991 р. – Державний історико-меморіальний заповідник “Поле Берестецької битви”, у 2008 р. отримав статус національного [Бухало, 1993, с. 108–109]), співпраця з іншими музеями України. Частково цієї теми стосуються публікації Оксани Гули [Гула, 2008], Емілії Зарубій [Зарубій, 2009], Олександра Ситника [Ситник, 2006], Юрія Пшеничного [Пшеничний, 2008], Олександра Булиги та Тетяни Пономарьової [Булига, Пономарьова, 2005; Пономарьова, Булига, 2014]. Пропонована робота покликана певною мірою заповнити існуючі прогалини.

Метою дослідження є розглянути окремі аспекти діяльності вченого як музейника: співпрацю І. Свешнікова з Рівненським обласним краєзнавчим музеєм (далі РОКМ), висвітлити його досягнення у процесі досліджень Берестецької битви 1651 р., а також підкреслити внесок науковця у музеєфікацію знахідок, здобутих під час цих досліджень.

Джерельною базою роботи слугували архівні матеріали фондів Рівненського краєзнавчого музею [Лист І. Свешнікова до В. Сидоренка, 25.10.1972 р.; Листування І. Свешнікова з Музеєм війська польського у Варшаві, 19.11.1973 р.], Наукового архіву відділу археології Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України [Заява про виставку у м. Ванкувері “Козацькі скарби України”, папка № 44], а також опубліковане листування вченого зі



Рис. 2. Рівненський обласний краєзнавчий музей
Fig. 2. Rivne regional museum of local history

співробітниками РОКМ та музею-заповідника “Козацькі могили” [Данилишин, 2005].

Більша частина наукового життя Ігоря Свешнікова була пов’язана із Інститутом суспільних наук АН УРСР (тепер Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України), де він протягом 1959–1993 рр. працював на посаді молодшого, згодом старшого наукового співробітника. Головною тематикою його наукових зацікавлень стали культури доби енеоліту та епохи бронзи на території Прикарпаття, Волині та Поділля, яким археолог присвятив десятки років археологічних досліджень. Проте, вчений ніколи не зами-

кався лише у вузьких інтересах певної “своєї” проблематики. Часовий діапазон досліджених ним пам’яток сягав від палеоліту до середньовіччя і нової доби. Зокрема, однією з найвизначніших пам’яток у науковому доробку І. Свешнікова стало поле Берестецької битви 1651 р., вивчення якого він розпочав у співпраці з Рівненським обласним краєзнавчим музеєм.

Питання дослідження місця козацької битви під Берестечком цікавило вченого, мабуть, ще з дитинства, оскільки він походив родом з с. Хотин (зараз Радивилівського р-ну Рівненської обл.), недалеко від смт Берестечко і неодноразово стикався із розповідями або безпосередньо зі знахідками, що стосувалися подій 1651 р. [Свешніков, 1993, с. 3]. Активно проводячи археологічні дослідження у 1960-х рр. на території Рівненщини, І. Свешніков часто відвідував музей “Козацькі могили” (с. Пляшева Радивилівського р-ну Рівненської обл.) і, навіть, проводив обстеження території [Лотоцький, 2005, с. 37; Макеєв, 2005, с. 42]. Проте належним чином дослідити поле битви не виникало можливості.

У 1969 р. гостро постала проблема збереження археологічних знахідок, виявлених на околицях села Острів (тепер Радивилівського р-ну Рівненської обл.) внаслідок здійснення з 1967 р. меліоративних робіт на берегах р. Пляшівки. З ініціативи завідувача музею “Козацькі могили”, Павла Яковича Лотоцького, на місце битви 10 вересня 1969 р. прибула комісія з Рівного у складі співробітників РОКМ: Василя Яковича Сидоренка, Гурія Васильовича Бухала, Володимира Денисовича Селедця – директора Дубенського краєзнавчого музею, заступника голови управління обласної організації Українського Товариства охорони пам’яток історії та культури (далі УТОПК) Володимира Васильовича Мельничука та Ігоря Кириловича Свешнікова. Комісія, оглянувши знайдені речі, вирішила порушити клопотання про охорону цих територій та розпочати археологічні розкопки місця Берестецької битви під керівництвом кандидата історичних наук І. Свешнікова [Лотоцький, 2005, с. 38].



Рис. 3. Дослідник обстежує розкоп щупом, 1974 р.

Fig. 3. Researcher inspects excavation by the probe, 1974

Таким чином, у червні 1970 р. І. Свешніков розпочав активну співпрацю з РОКМ, очоливши першу археологічну експедицію музею на місці козацької битви 1651 р. Фінансування розкопок протягом усіх експедицій здійснювало Рівненське управління обласної організації УТОПІК. Натомість, реставрацію отриманих речей, так само, як і витрати на транспортне і господарче обслуговування, виготовлення документації, консультації, фондове зберігання оплачував РОКМ [Пономарьова, Булига, 2014, с. 30]. Музей-заповідник “Козацькі могили” був відділом обласного музею, тому відреставровані експонати надходили до фондів РОКМ, обліковувалися, а вже потім передавалися до відділу у с. Пляшева.

Загалом, за 21 сезон археологічних експедицій під керівництвом І. Свешнікова у 1970–1990 рр. було досліджено понад 2,5 га поля битви, виявлено 91 людських та 56 кінських кістяків, знайдено понад 5 000 унікальних достовірно козацьких речей [Свешніков, 1993, с. 271]. На підставі цього, уточнено і встановлено ряд подій червня–липня 1651 р. та їхню роль в історії українського козацтва XVII ст.

Проте, окрім експедиційних і історико-аналітичних досліджень, у наших студіях найбільшої уваги заслуговує музейна робота вченого, яка стала невід’ємною частиною комплексного вивчення всієї пам’ятки. Передовсім, вона проявлялась у питанні збереження здобутого матеріалу, яке стало вирішальним фактором успішності всієї експедиції. Перебуваючи у землі понад 300 років, знайдені речі отримали певні “консервуючі” властивості торф’яного ґрунту, проте потрапляючи на поверхню, вони швидко втрачали вологу, пересихали і нищились. Варто зазначити, що попереднього досвіду дослідження місця битви XVII ст. археологічним способом в українській історичній науці не було, тому керівнику експедиції та співробітникам РОКМ довелося шукати нові підходи або створювати власні методики у вирішенні проблеми вивчення пам’ятки та збереження знахідок. Одна з таких методик була запозичена у білоруських колег. Зокрема, під час участі І. Свешнікова 19–23 квітня 1972 р. у XV науковій конференції Інституту археології АН УРСР в Одесі, була заслухана доповідь вчених Ю. Віхрова і С. Казанської на тему “Збереження дерев’яних виробів з археологічних розкопок”, де розглядалось питання консервації мокрих дерев’яних виробів [Нікольченко, 2007, с. 47]. Ця методика базувалась на технології просочування мокрої деревини фенолспиртами, які у процесі загустіння витісняють вологу, зберігаючи зовнішній вигляд знахідки. Дрібні речі також рекомендували проварювати у розчині цукру, що було доступно навіть у польових умовах і застосовувалося на початковому етапі консервації [Нікольченко, 2007, с. 47].

Вагома заслуга у відновленні знайдених речей належала безпосередньо Ігорю Кириловичу. Оскільки реставрацією, переважно, незважаючи на зайнятість і фінансові труднощі, займався він особисто: спочатку у стаціонарних умовах своєї квартири у Львові, згодом невеличкої лабораторії у підвалі будинку або ж у лабораторії ЛІМу [Лотоцький, 2005, с. 39]. Часто, через відсутність належних умов або коштів, роботу не вдавалось завершити своєчасно. В одному з листів до директора РОКМ В. Сидоренка він писав: “...В договір включена консервація металлических вещей; она уже кончается. Остались только длинные

предметы (две сабли и стволы мушкетов), которые мне придется делать в лаборатории Исторического музея – у меня нет такой большой ванны для разведения серной кислоты. Что касается деревянных вещей, то я еще не мог начать их консервацию... Сначала трудно было достать формалин, теперь задержка за подходящей лабораторией. Дома делать этого не могу: пары формалина и фенол очень ядовитые и не хочется травить всю семью. С лабораторией дело удастся решить, хуже то, что процесс консервации продолжается около 10 часов, а ни одна лаборатория не работает больше 7 часов в сутки. Надеюсь все же в ближайшее время наладить и это дело” [Фонды РОКМ, Лист І. Свешнікова до В. Сидоренка (25.10.1972 р.), арк. 1–2]. Найбільше клопотів завдавало відновлення речей з дерева чи шкіри:

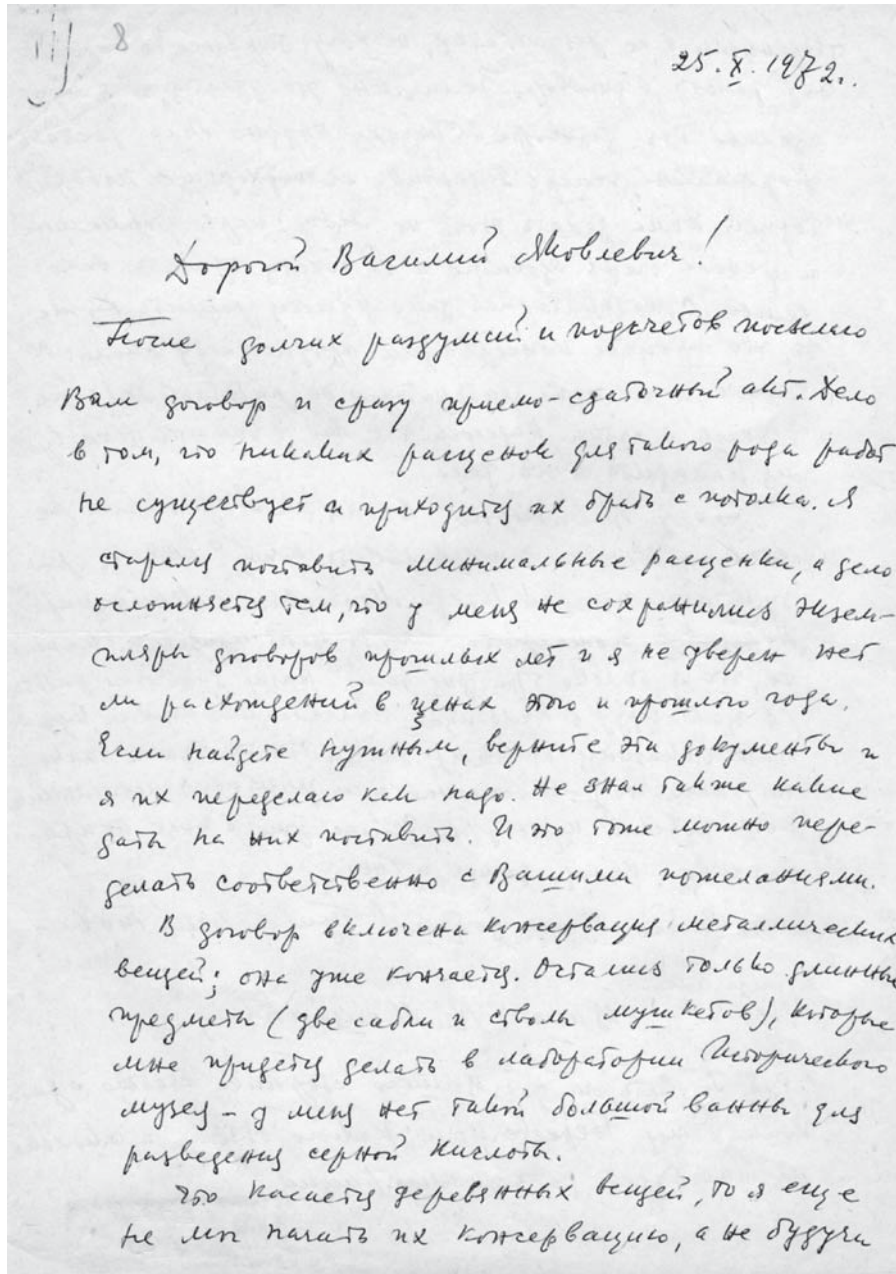


Рис. 4. Лист І. Свешнікова директору Рівненського краєзнавчого музею, 1972 р.
Fig. 4. I. Svieshnikov's letter to director of the Rivne regional museum of local history, 1972

дерев'яні речі занурювали у насичений цукровий сироп, висушували і покривали воском; шкіряні – старанно очищали від землі, просушували, згодом, намочивши у гліцерині чи березовому дьогті (був доволі дефіцитним), надавали відповідної форми (гаманця, сумки, пояса) [Лотоцький, 2005, с. 39]. Оскільки речі зі шкіри були найпроблемнішими, керівництву РОКМ вдалося налагодити співпрацю (до 1978 р.) з питань консервації та реставрації цих речей із провідними фахівцями Ермітажу (Санкт-Петербург, тоді Ленінград, Росія). Очолив цю роботу Дмитро Миколайович Марковський, який вперше у 1971 р. взявся за відновлення козацьких чобіт [Нікольченко, 2007, с. 48].

Разом з цим, Ігор Свешніков розробив власну ефективну і доступну методику реставрації археологічного матеріалу. Цікавою стала ідея дослідника про реконструкцію портрета козака за черепом. До цієї справи у 1973 р. залучено вчених лабораторії пластичної антропологічної реконструкції при Інституті етнографії АН СРСР у Москві (тепер Інститут етнології і антропології РАН ім. М.М. Міклухо-Маклая): учениць професора М. Герасимова – Галину В'ячеславівну Лебединську та Єлизавету Валентинівну Веселовську. Невдовзі 4 скульптурних портрети-реконструкції (двох українських козаків, одного донського козака та дядя Павла)

поповнили музейну експозицію [Свешніков, 1993, с. 154, 158, 162].

Безпосередню участь керівник експедиції брав і в організації експозиції музеїв “Козацькі могили” та РОКМ. У 1972 р. на основі зібраного на той час археологічного матеріалу розпочалася перебудова експозиції музею-заповідника “Козацькі могили”. Маючи досвід музейної роботи, Ігор Свешніков активно долучився до цього процесу: радив щодо побудови експозиції, іноді після тривалого дня розкопок самотужки розкладав у вітринах відреставровані речі [Пономарьова, Булига, 2014, с. 55]. Дирекція музею постійно консультувалася з науковцем щодо робіт, які проводились в заповіднику: побудови діорами, перебудови експозиції. У листі до завідувача відділу музею-заповідника Павла Яковича Лотоцького археолог зазначав:



Рис. 5. Відреставрована порохівниця в експозиції музею “Козацькі могили”

Fig. 5. The restored capacity for gunpowder in the exposition of museum “The Cossack graves”

чав: “... експозиційний план в основному хороший. Маю лиш декілька дрібних зауважень... (27.12.1973 р.)... З великим зацікавленням прочитав Вашого листа та проект діорами Г.Ф. Чеснейшого. Не можу не відгукнутися на цей проект... (14.03.1973 р.) [Данилишин, 2005, с. 25]”. У 1991 р. вчений проводив консультації щодо створення у РОКМ макету “Битва під Берестечком. 30 червня 1651 р.” [Пономарьова, Булига, 2014, с. 119].

Одночасно у процесі дослідження битви під Берестечком І. Свешніков підтримував тісні зв'язки з провідними вітчизняними та закордонними науковцями. Зокрема, археолог отримував консультації стосовно ідентифікації знайденої зброї чи уточнення окремих історичних деталей від співробітників Варшавського музею польської армії [Фонди РОКМ, Листування І. Свешнікова з Музеєм війська польського у Варшаві, 19.11.1973 р., 3 арк.], Московської збройної палати [Данилишин, 2005, с. 26], Ермітажу, Старочеркаського історико-архітектурного заповідника в Ростовській області Російської Федерації [Пономарьова, Булига, 2014, с. 88]; здійснював пошукову працю у наукових установах України, Росії, Білорусі, Польщі, Німеччини, Франції [Лотоцька, 2005, с. 33]. Навколо дослідника зібралась справжня українська

наукова еліта: науковці (П. Жолтовський, Б. Возницький, Ю. Мицик) та журналісти (В. Ящук, А. Мізерний, З. Суходуб), які також надавали інформаційну підтримку [Лотоцький, 2005, с. 39].

Важливою роль дослідника була у представленні широкому загалу та популяризації знахідок з місця Берестецької битви. У 1983 р. з ініціативи Ігоря Кириловича та за сприяння відомого українського мистецтвознавця Бориса Возницького у Львівській картинній галереї було організовано виставку, де вперше поза межами музею “Козацькі могили” репрезентовано колекцію козацьких речей загальною кількістю 195 предметів [Булига, 2013]. Вони розміщувались у декількох залах галереї, класифіковані за 12 окремими розділами. Виставка отримала надзвичайну популярність; на вимогу громадськості щодо продовження терміну експонування, її перемістили до залів Олеського замку (філія Львівської картинної галереї, Львівська область) [Пономарьова, Булига, 2014, с. 103].

Визначною подією у популяризації козацьких знахідок стала виставка 1992 р. у Ванкувері (центр провінції Британська Колумбія, Канада), організована Конгресом українців Канади з нагоди святкування 100-річчя з часу прибуття перших українців у цю державу. На неї було запрошено українців з так званої Великої України: представників виробничої сфери, сільського господарства, освіти, культури, у тому числі представників музеїв [Бухало, 2005, с. 11].

За кордоном було відомо про досягнення археологічних експедицій під керівництвом І. Свешнікова на місці Берестецької битви, тому вибір для представлення цікавих експонатів українській діаспорі припав на козацькі знахідки. Таким чином, у серпні–вересні 1992 р. 120 унікальних речей з РОКМ та музею-заповідника “Козацькі могили” експонувались на виставці “Козацькі скарби з України”, що стала частиною загальної “Тихоокеанської національної виставки” у Ванкувері [НА відділу археології ІУ НАНУ, Заява про виставку..., папка № 44]. Її супровід та наукову підтримку здійснювали Ігор Свешніков, як відомий український дослідник козацької битви, та Гурій Бухало, як працівник РОКМ. За час роботи виставку відвідало близько 250 тис. осіб різних національностей.



Рис. 6. Макет Берестецької битви у Рівненському краєзнавчому музеї, 1990 р.

Fig. 6. The model of Berestechko battle in the Rivne regional museum of local history, 1990

Неодноразово дирекція Рівненського краєзнавчого музею, отримавши запрошення на експонування колекції козацьких старожитностей в Польщі, разом з Ігорем Кириловичем організовували виставки у цій країні. Варто підкреслити, що український вчений у процесі дослідження битви 1651 р. підтримував тісні зв'язки з польськими колегами та багатьма музеями Польщі. Одна з виставок була відкрита 30 січня 1991 р. у м. Радом [Пономарьова, Булига, 2014, с. 118]. Проте наймасштабнішим стало представлення козацьких речей у 1993 р., яке здійснювалось у форматі культурно-гуманітарної програми Польщі і України. У рамках цього проекту створено пересувну виставку музейних раритетів козацької доби середини XVII ст., яка демонструвалась у польських містах [Сокульський, 2010, с. 92]. У роботі виставки з української сторони взяли участь представники Міністерства культури України – О. Кагарлицький, Б. Видибіда, працівник Державного історико-культурного заповідника на

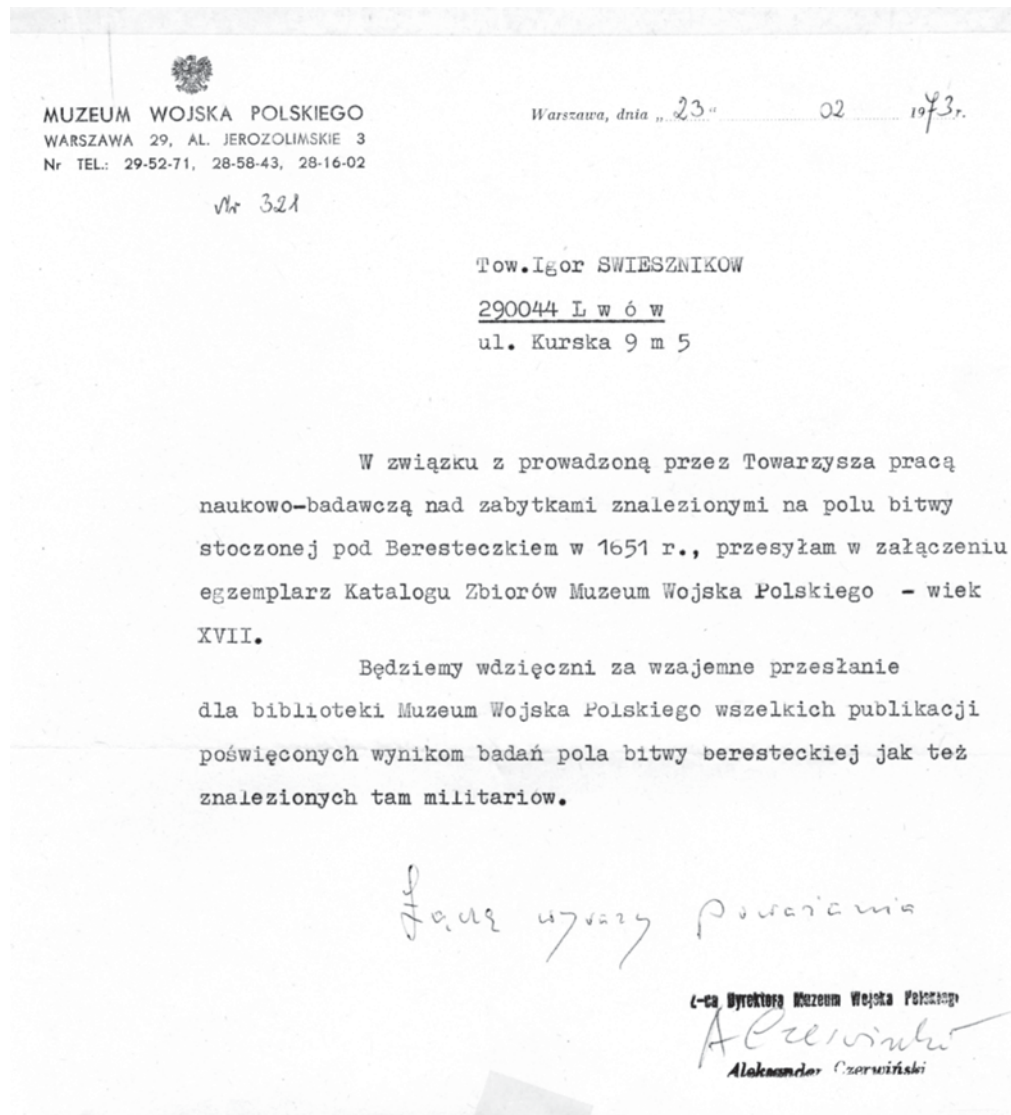


Рис. 7. Лист-відповідь Варшавського музею польської армії І. Свешнікову
Fig. 7. Letter-answer from Warsaw Museum of Polish army to I. Svieshnikov

о. Хортиця – А. Сокульський, працівники Рівненського обласного музею – В. Мушировський, О. Булига та керівник розкопок Берестецької битви – І. Свешніков [Сокульський, 2010, с. 92].

Слід зауважити, що знахідки з місця Берестецької битви представлено не лише у РОКМ та музеї-заповіднику “Козацькі могили”, але й у експозиціях інших музеїв України. Зокрема, у 1972 р. І. Свешніков передав відреставровані козацькі речі до Львівського історичного музею на знак подяки за можливість скористатися реставраційними майстернями установи [Пономарьова, Булига, 2014, с. 55]. Окремі речі із розкопок місця Берестецької битви поповнили фонди Державного історико-культурного заповідника на острові Хортиця (1978) [Пономарьова, Булига, 2014, с. 77], Києво-Печерського заповідника (1980) [Пономарьова, Булига, 2014, с. 91], Державного історичного музею УРСР (тепер Національний музей історії України (1980) [Пономарьова, Булига, 2014, с. 91], Національного музею літератури України (1984) [Пономарьова, Булига, 2014, с. 109]. У 2008 р. частина колекції артефактів, здобутих під Берестечком, була використана для створення Музею археології у Національному історико-



Рис. 8. І. Свешніков у Канаді [Пономарьова, Булига, 2014, с. 124]
 Fig. 8. I. Svieshnikov in Canada [Пономарьова, Булига, 2014, с. 124]

нальних козацьких речей середини XVII ст... Мені стало відомо, що у процесі передачі колекції з розкопок на місці Берестецької битви керівництво Рівненським краєзнавчим музеєм наполягає на поділі цієї колекції між музеєм-заповідником "Козацькі могили" і Рівненським краєзнавчим музеєм... Згадана колекція є національним надбанням українського народу і саме в своїй цілісності являє величезну цінність. Вона не повинна знецінюватися розподілом і розпорошенням по різних музеях... Розподіл її на частини був би злочином по відношенні до українського наукового надбання (9.10. 1991 р.)" [Данилишин, 2005, с. 27]. До слова, це питання остаточно було вирішено у 1994 р., коли 983 предмети основного та 7 науково-допоміжного фонду колекції козацьких речей остаточно було передано у музей с. Пляшева [Пономарьова, Булига, 2014, с. 123].

Велике значення у популяризації досліджень Берестецької битви та отриманого археологічного матеріалу належало також публікаціям вченого. Загалом цій проблематиці він присвятив понад 30 праць. Найґрунтовнішою серед них стала монографія "Битва під Берестечком" [Свешніков, 1993], у якій автор поряд з описом проведених

культурному заповіднику "Гетьманська столиця" (м. Батурин, Чернігівська область) [Пономарьова, Булига, 2014, с. 129]. Звичайно, така розпорошеність експонатів руйнує цілісність колекції та негативно впливає на стан її збереження, проте розміщення козацьких речей з-під Берестечка у восьми музеях України, свідчить про їх популярність і актуальність.

Щодо питання про цілісність Берестецької археологічної колекції, яке гостро постало у 1990-х роках, І. Свешніков підтримував ідею зібрання усіх експонатів у музеї "Козацькі могили" на о. Журавлиха. В одному з листів до дирекції музею-заповідника (Павла Яковича Лотоцького) археолог зазначав [цит. за О. Данилишином]: "...Вам (заповіднику – авт.) раджу відстоювати права заповідника і вимагати від Рівненського музею передачі усієї колекції з розкопок актом. А що в них залишиться в експозиції, нехай оформлять актом на тимчасове зберігання. Шкода, якщо така єдина у світі колекція буде розпорошена... (9.10.91 р.)" [Данилишин, 2005, с. 26]. Про значне занепокоєння вченого цією проблемою свідчить його лист в Управління музеїв Міністерства культури України: "...За 20 років археологічних робіт, які я веду на місці Берестецької битви з 1970 р., розкопками на козацькій переправі 10 липня 1651 р. здобуто єдину в світі велику колекцію оригі-



Рис. 9 Виставка козацьких старожитностей у Ванкувері: І. Свешніков та Г. Бухало, 1992 р. [Пономарьова, Булига, 2014, с. 124]

Fig. 9. An exhibition of Cossacks' things in Vancouver: I. Svieshnikov and G. Buhalo [Пономарьова, Булига, 2014, с. 124]

археологічних досліджень та інтерпретацією здобутого матеріалу, здійснив детальний аналіз усіх доступних письмових джерел, що стосувались тих подій. До слова, зазначена праця вже понад 20 років залишається, мабуть, кращою працею з матеріальної культури козацтва, нею послуговуються, як каталогом, у якому найдостовірніше представлена типологія і хронологія козацького озброєння і спорядження української національної війни.

Отже, результат активної співпраці Ігоря Свешнікова з РОКМ – розкопки місця битви під Берестечком – став одним з найвагоміших наукових досягнень у житті вченого. Поряд із його археологічними дослідженнями та науковими здобутками у вивченні пам'ятки, важливою була й музейна діяльність. Зокрема, археолог безпосередньо брав участь у формуванні експозицій музею “Козацькі могили” – відділу РОКМ, консультував наукових співробітників, уточнював та вдосконалював тематико-експозиційний план. Багато зусиль він доклав до пошуку способів збереження здобутих речей та їх відновлення, оскільки основна частина дерев'яних, металевих та шкіряних артефактів реставрована ним власноруч. Особлива роль дослідника була в організації виставок козацьких речей, представленню їх широкому загалу в Україні та закордоном, що сприяло популяризації знахідок та свідчило про суспільну значущість проведених досліджень не лише в Україні, а й за її межами. Підводячи підсумки, із впевненістю можна відзначити, що Ігор Кирилович Свешніков зробив вагомий внесок не лише у розвиток української археології, але й музейної справи також.

ЛІТЕРАТУРА

Булига О.

- 2013 У Рівному вшанують Бориса Григоровича Возницького [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prostir.museum.ua/post/29981>.

Булига О., Пономарьова Т.

- 2005 Археологічні матеріали Ігоря Свешнікова у фондах Рівненського обласного музею // Життєвий і творчий шлях І.К. Свешнікова: до 90-річчя від дня народження видатного історика-археолога / Держ. іст.-мемор. заповідник “Поле Берестецької битви”; упоряд. Л. Галабуз: зб. тез наук. конф. – Рівне: Нестеров С. Б. – С. 8–18.

Бухало Г.

- 1993 Круг містечка Берестечка: короткий історич. нарис. – Рівне. – 102 с.
2005 Професор Ігор Свешніков у Канаді // Життєвий і творчий шлях І.К. Свешнікова: до 90-річчя від дня народження видатного історика-археолога / Держ. іст.-мемор. заповідник “Поле Берестецької битви”; упоряд. Л. Галабуз: зб. тез наук. конф. – Рівне. – С. 11–18.

Гула О.

- 2008 З історії формування археологічних збірок Львівського історичного музею (40–80-ті роки ХХ ст.) // АДЛУ. – Вип. 11. – С. 313–318.

Гупало В.

- 2005 Ігор Кирилович Свешніков: віхи життєпису // МДАПВ. – Львів. – Вип. 9. – С. 7–14.

Данилишин О.М.

- 2005 Я мріяв розгадати загадку Берестецької битви: листування І.К. Свешнікова з музеєм-заповідником “Козацькі могили” // Життєвий і творчий шлях І.К. Свешнікова: до 90-річчя від дня народження видатного історика-археолога / Держ. іст.-мемор. заповідник “Поле Берестецької битви”; упоряд. Л. Галабуз: зб. тез наук. конф. – Рівне. – С. 24–28.

Зарубій Е.

- 2009 Історія Відділу археології Львівського історичного музею // Наукові записки / Львівський історичний музей. – Київ. – Вип. 13. – С. 152–172.

Лотоцька М.А.

- 2005 “Козацькі могили” в археологічних дослідженнях // Життєвий і творчий шлях І.К. Свешнікова: до 90-річчя від дня народження видатного історика-археолога / Держ. іст.-мемор. заповідник “Поле Берестецької битви”; упоряд. Л. Галабуз: зб. тез наук. конф. – Рівне. – С. 31–33.

Лотоцький П.Я.

- 2005 Організація та проведення розкопок на місці битви під Берестецком // Життєвий і творчий шлях І.К. Свешнікова: до 90-річчя від дня народження видатного історика-археолога / Держ. іст.-мемор. заповідник “Поле Берестецької битви”; упоряд. Л. Галабуз: зб. тез наук. конф. – Рівне. – С. 37–39.

Малєєв Ю.

- 1998 Список наукових праць професора, доктора історичних наук Ігоря Кириловича Свешнікова // Волино-Подільські археологічні студії. – Львів. – Вип. 1. – С. 5–10.

Мацкевий Л.

- 1998 Багатогранність таланту Ігоря Свешнікова // Постаті української археології. МДАПВ. – Львів. – Вип. 7. – С. 53–54.

Мерперт М.

- 1998 Бронзовий вік у творчості Ігоря Свешнікова // Постаті української археології. МДАПВ. – Львів. – Вип. 7. – С. 55–56.

НА ВА ІУ НАНУ

Заява про виставку у м. Ванкувері “Козацькі скарби України” // Архів І. Свешнікова. – Папка № 44.

Нікольченко Ю.

- 2005 Історико-краєзнавчі студії І.К. Свешнікова // Життєвий і творчий шлях І.К. Свешнікова: до 90-річчя від дня народження видатного історика-археолога / Держ. іст.-мемор. заповідник “Поле Берестецької битви”; упоряд. Л. Галабуз: зб. тез наук. конф. – Рівне. – С. 61–64.
- 2007 Археологія Берестецької битви // Національний пантеон “Козацькі могили”: зб. тез іст.-краєзн. конф., присвяченої 40-річчю створення музею “Козацькі могили” – Рівне. – С. 45–49.

Погоральський Я.

- 2005 Пам’ятки доби Київської Русі у дослідженнях археологів Львівського університету // АДЛУ. – Львів. – Вип. 8. – С. 133–150.

Пономарьова Т.

- 2001 Архів І.К. Свешнікова // Берестецька битва в історії, літературі та мистецтві: науковий збірник. – Рівне. – С. 82–88.

Пономарьова Т., Булига О.

- 2014 Переправа незабуття. Історія однієї експедиції. – Луцьк. – 188 с.

Пшеничний Ю.

- 2008 Давня Дубенщина у світлі відкриттів І.К. Свешнікова // Історико-культурна спадщина Дубна: правові, історичні, мистецькі та музейні аспекти: матеріали наук.-теорет. конф., присвяченої 15-річчю створення Державного історико-культурного заповідника міста Дубна, 12 лип. 2008 р., м. Дубно Рівненської обл. – Дубно. – С. 90–95.

Рудий В.

- 2007 Видатні та маловідомі археологи України (біографічні нариси): довідник. – Львів. – 322 с.

Свешніков І.К.

- 1993 Битва під Берестечком. – Львів: Слово. – 301 с.

Ситник О.

- 2005 Постаті археології Львівського університету у фокусі столітньої історії // АДЛУ. – Львів. – Вип. 8. – С. 11–45.
- 2006 Львівська археологічна школа у період потрясінь та випробувань (1939–1951) // АДЛУ. – Вип. 9. – С. 106–133.
- 2012 Археологічна наука у Львові. Перша половина ХХ століття. – Львів–Жешів. – 365 с.

Сокульський А.Л.

2010 “Дев’ять днів з Ігорем Сवेशніковим” (до 95-річчя від дня народження І. Сवेशнікова) // Дослідники козацької минувшини: зб. тез іст.-краєзн. конф., присвяченої 155-ій річниці від дня народження Д. Яворницького та 95-ій річниці від дня народження І. Сवेशнікова. – Рівне. – С. 91–95.

Фонди РОКМ (Фонди Рівненського обласного краєзнавчого музею)

Лист І. Сवेशнікова до В. Сидоренка, 25.10.1972 р. – КН №25266/1/ III Д. 13423. – 2 арк.
Листування І. Сवेशнікова з Музеєм війська польського у Варшаві, 19.11.1973 р. – Доп. ф. № 27123/1. – 3 арк.

Kateryna YUKHIMCHUK

IGOR SVESHNIKOV'S COLLABORATION WITH THE RIVNE REGIONAL MUSEUM OF LOCAL HISTORY AND HIS PARTICIPATING IN MUSEUMIFICATION OF THE ARTIFACTS FROM THE PLACE OF BERESTECHKO BATTLE

Among the representatives of Western Ukrainian intellectuals of the XX century there is a row of extremely many-sided personalities that managed to make a considerable contribution to the various areas of Ukrainian science and culture. Ihor Svieshnikov (1915–1995) may be included to the list of such figures – an archaeologist, a doctor of historical sciences, a member of Polish Academy of Sciences, a researcher of a particular region, a museum worker and a teacher. However, among the merits of archaeologist, next to scientific achievements, his museum activity is noteworthy as well.

The certain aspects of scientist's museum activity are examined in the article. In particular, his collaboration with the Rivne regional museum of local history in the process of archaeological place researches of one of most significant battles of the XVII century in Europe – Berestechko battle. Main attention is concentrated at I. Svieshnikov's achievements at the study of this sight, his role in museumification of the artifacts from the place of the battle and participating in their maintenance and popularization.